

TEORETSKI ASPEKT ANALIZE PRIMENE CARINSKIH STOPA KVOTE I NJIHOV UTICAJ NA TRGOVINU¹

Safet Kurtović¹, Adil Trgo¹, Nebojša Milanović²,

¹Ekonomski fakultet, Univerzitet Džemal Bijedić, Mostar

²Visoka ekonomska škola strukovnih studija Peć u Leposaviću

Rezime: Osnovni cilj ovog rada je da ukaže na teoretski aspekt primene carinskih stopa kvote u procesu trgovine. Carinske stope kvote smatraju se veoma važnim instrumentom, koji se koristi još od Urugvajске runde, u okviru sporazuma o poljoprivredi, koji dozvoljava minimalni tržišni pristup i omogućava konvertovanje širokog obima poljoprivrednih necarinskih barijera u carine (tzv. tarifikacija). Razlog primene carinskih stopa kvote od strane većine zemalja je predvidiva i transparentna carina izvoznicima, što ne dovodi do diskriminacije među dobavljačima niti isključuje uvoz proizvoda sa nižim troškovima. Carinske stope kvote takođe osiguravaju mogućnost uvoza iznad carinske stope kvote koja nije bila moguća u okviru klasične ili apsolutne kvote. Na drugoj strani, veoma visoka carinska stopa iznad kvote čini uvoz preterano skupim i ostvareni prihod je jednak nivou uvoza od tradicionalne kvote. Pored toga, u radu je jasno predstavljen model carinske kvote na osnovu koga je objašnjeno funkcionisanje carinskih stopa kvote unutar određenih scenarija.

Ključne reči: kvota, carina, renta, tarifikacija, barijere.

UVOD

Tržišni pristup poljoprivrednih proizvoda smatra se glavnim problemom poljoprivrednih trgovinski pregovora. Tokom Urugvajске runde multilateralnih pregovora članice Svetske trgovinske organizacije prihvatile su proces tarifikacije necarinskih barijera. Obzirom da je naveden veliki broj carina zaštitne prirode izvoznici su zahtevali da njihov broj ne bude tako veliki kako bi ostvarili određeni nivo tržišnog pristupa, te se stoga carinske stope kvote nameću kao nužan kompromis. U okviru carinskih stopa kvota

¹ Pregledni rad. Primljeno u redakciju: 12.10.2012. Prihvaćeno za objavljivanje: 23.11.2012.

Kurtović, S., Trgo, A., Milanović, N.

obim uvoza se definiše kao minimalni dozvoljeni tržišni pristup koji je ocarinjen unutar carinske stope kvote, dok je svaki dodatni uvoz ocarinjen sa carinskom stopom iznad kvote. Osnovni cilj procesa tarifikacije bio je osigurati 5% minimuma dozvoljenog tržišnog pristupa od 2004. godine za uvoznike iz zemlja članica Svetske trgovinske organizacije. Udeo ili obim carinske stope kvote je određena u iznosu od 5% od domaće proizvodnje. Godine 2010. bilo je više nego 1.100 različitih carinskih stopa kvota za poljoprivredne proizvode koji su bili pokriveni sa više od 6.000 carinskih linija.

Prema Svetskoj trgovinskoj organizaciji postojala je bojazan među pregovaračima da će se carina vezivati za bazni period trgovinskih barijera, i što se naravno desilo. Sve je to dovelo do visokih carina. Tako visoke carine mogle su sprečiti minimalni dozvoljeni tržišni pristup koji je bio dogovoren na početku pregovora, kao i obeshrabriti veći uvoz nego što je dozvoljeno povećanjem tržišnog pristupa. Carinske stope kvote bile su kompromisni instrument politike i nastojale su da se nose sa rastućim izazovima. U principu, zemlje su davale dozvolu za uvoz do predviđenog minimalnog dozvoljenog tržišnog pristupa po veoma niskim ili nultim carinama, ali su uvele visoke carinske stope iznad kvote i tako ostvarile tržišnu proviziju ili rentu.

Ekonomisti smatraju da carine i njihovi ekvivalenti (necarinske barijere) ograničavaju dozvoljeni tržišni pristup, tako da tarifikacija vodi do nužnog poboljšanja u ovom području. Poslovni interes je preferiranje nižih carina, ali u najmanju ruku postoji zabrinutost u vezi necarinskih barijera, odnosno njihove transparentnosti i predvidivosti. Ako su vladina pravila uvoza jasna, ne postoji šansa da se poveća uvoz, poslovni ljudi se mogu nositi sa razumljivim carinama. Carinske stope kvote bile su prihvaćene kao kompromisno rešenje, uključujući tarifikaciju i minimalni dopušteni tržišni pristup.

Ekonomisti naglašavaju određene probleme koji se odnose na carinske stope kvote. Pored ograničenosti uvoza, koji je dozvoljen u okviru povoljnih uslova, carinske stope kvote mogu dovesti do uvoznog režima koji je sličan kvoti, naročito po visokoj carinskoj stopi iznad kvote. Ove kvote generišu rente i alokaciona procedura distribucije datih renti razara trgovinu i može biti predmetom političkoj uticaja. Sve dok ove rente postoje, debata u vezi administrativnih metoda i alokacije rente biće nastavljena. Dalja liberalizacija u okviru ovog režima biće u okviru kvantitativnih ograničenja, odnosno sve dok je režim visokih carinskih stopa iznad kvote.

U nastavku rada definisaćemo carinske stope kvote, kao i određene teoretske pretpostavke koje su nužne za dalje razumevanje carinskih stopa kvota. Pored toga, predstavimo teoretski primer modeliranja carinskih stopa kvota, kao i analizirati trgovinski režim unutar carinskih stopa kvota.

1. Pojam carinskih stopa kvote

Carinske stope kvote se definišu kao kvota za jasno definisani obim uvoza po određenoj carinskoj stopi. Radi se o dvostrukoj carini koja predstavlja kombinaciju ograničenja i tradicionalne carine. Zapravo, radi se o godišnjem definisanom obimu uvoza i dvostrukoj carini, tj. unutar i izvan carinske kvote. U slučaju kada je kvota iskorišćena veća carina se primenjuje na dodatni uvoz. Pokušaćemo da napravimo malu razliku između carinskih stopa kvota i pređašnje apsolutne kvote. U okviru režima apsolutne kvote bilo je nemoguće uvoziti više nego što je dozvoljavao nivo utvrđene kvote. U okviru režima carinskih stopa kvote uvoz može premašiti carinski nivo kvote, ali u tom slučaju carinska stopa iznad kvote se obračunava na prekomerni uvoz. U principu, carinske stope kvote osiguravaju mogućnost većeg uvoza proizvoda od klasične kvote. Međutim, carinske stope iznad kvote su tako visoke da ograničavaju uvoz u okviru dozvoljene kvote².

Slažićemo se da carinske stope kvote osiguravaju veći tržišni pristup nego kvota. Razlog primene carinskih stopa kvote od strane zemalja je predvidiva i transparentna carina izvoznicima, i što ne dovodi do diskriminacije među dobavljačima niti isključuje uvoz proizvod sa nižim cenama. Carinske stope kvote takođe osiguravaju mogućnost uvoza iznad carinske stope kvote, koja nije bila moguća u okviru uobičajene ili klasične kvote. Na drugoj strani, veoma visoka carinska stopa iznad kvote čini uvoz preterano skupim i prihod je jednak obimu uvoza od tradicionalne kvote. Ali, ako je razlika između domaće i međunarodne cene nadmašuje carinsku stopu iznad kvote, carinske stope kvote mogu dovesti do različitog obima trgovine nego standardna kvota. U takvom slučaju, uvozni profit uprkos plaćanju carinske stope iznad kvote generiše ekstra profit za uvoznika.

Carinske stope kvote bile su prilagodene tokom Urugvajске runde, u okviru sporazuma o poljoprivredi, za 37 zemalja i 1.371 proizvod, na osnovu prijave zemalja Svetskoj trgovinskoj organizaciji. Pored toga, na ove proizvode se odnosi nekoliko carinskih stopa; carine unutar kvote su određene za 4.993 carinskih linija, što čini 23% carinskih linija za zemlje koje su se prilagodile

² Skully, W.D, 2005, Liberalizing Tariff-Rate Quotas, Economic Research Service/USDA, p. 59

Kurtović, S., Trgo, A., Milanović, N.

carinskoj stopi kvote, i samo 6% za carinske linije za sve poljoprivredne proizvode svih zemalja članica Svetske trgovinske organizacije.³ Carine unutar kvote primenjuju se na uvoz koji dostiže minimalni obavezni tržišni pristup, dok se veće carine iznad kvote primenjuju na bilo koji uvoz izvan minimalnog dozvoljenog tržišnog pristupa. Preko 43 zemlje koristi 1.425 pojedinačnih carinski stopa kvote. Pored toga, ističe se da carinske stope kvote intenzivno koristi samo nekoliko zemalja. Samo na šest zemalja otpada preko polovina od svih carinskih stopa kvote, dok na deset zemalja dve trećine. Geografska distribucija kvota uključuje više nego 82% od ukupnog broja carinskih kvota koje potiču iz Evrope 773, Severne Amerike 86 i Južne Amerike 268. Preostale 244 kvote koriste zemlje iz Azije 157, Afrike 82 i Okeanije 5.⁴

Sporazum o poljoprivredi, u okviru Urugvajске runde, utemeljio je novi sistem tarifikacije koje se može smatrati osnovnim preferencijalnim sporazumom. Ključni element Urugvajске runde pregovora bio je sporazum konvertovanja svih vrsta graničnih zaštitnih mehanizma u carine. Ovaj proces se naziva „tarifikacija“. Tarifikacija je proces konverzije svih necarinskih zaštitnih mera u carinski ekvivalent. Carinski ekvivalent u necarinske barijere je razlika između prosečne domaće cene i prosečne svetske tržišne cene⁵.

Ovaj sistem se sastoji od dva nivoa tarifikacije, odnosno sa nižom carinom koja se primenjuje na uvoznu kvotu (unutar carinske kvote) i višom carinom koja se primenjuje iznad uvozne kvote (carina iznad kvote). Zemlje uvoznice kontrolišu (mada sa obavezom da obaveste Svetsku trgovinsku organizaciju ili WTO) veličinu kvote, koja je vezi sa globalnom kvotom, i distribuiraju je među dobavljačima, što se odnosi na bilateralne kvote. Ovaj sistem posebno generiše rente. Njihov nivo čini ih važnom determinantom blagostanja i, prema tome, predstavljaju zagarantovano pravo koje se uključuje u modeliranje carinskih stopa kvote. Renta na kvotu predstavlja kvotu puta razliku između domaćih cena i svetske cene plus carinska kvota unutra kvote. Postoje tri moguća scenarija⁶:

³ Gorter, H., Kliauga, E., Reducing Tariffs versus Expanding Tariff Rate Quotas, Agricultural Trade Reform and the Doha Development Agenda, 2003, pp. 1-3

⁴ Khorana, S., Tariff Rate Quotas: A Market Access Barrier for Developing Countries Products? The Case of Switzerland Reducing Tariffs, State Secretariat for Economic Affairs, 2005, pp. 1-2.

⁵ UNCTAD, Dispute settlement, Agriculture, United Nations, New York and Geneva 2003, p. 7

⁶ Abbott, Ph, Tariff rate quotas: Failed market access instruments? 77th EAAE Seminar / NJF Seminar No. 325, August 17-18, Helsinki, 2001, pp. 4-5

Teoretski aspekt analize primene carinskih stopa kvote
i njihov uticaj na trgovinu

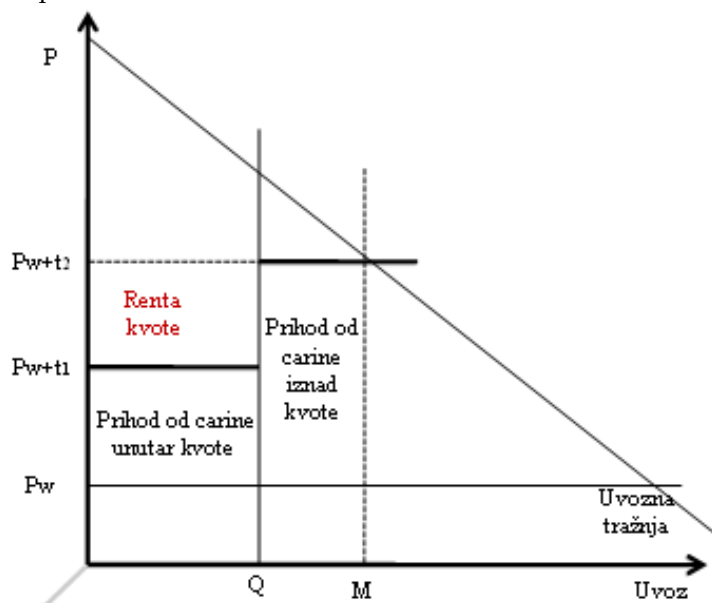
- Ako je carina unutar kvote obavezna, kvota je neiskorišćena, domaće cene jednake su svetskim cenama plus carini unutar kvote, te u tom slučaju nema rente za kvotu;
- Ako je kvota obavezna, uvoz je jednak kvoti i renta je pozitivna, ali je ne utvrđena;
- Ako je carina iznad kvote obavezna, uvoz nadmašuje kvotu i renta predstavlja kvotu puta razliku između unutar kvote i carinske stope izvan kvote.

U idealnom slučaju popunjena ili iskorišćena uvozna kvota trebalo bi biti determinisana domaćom cenom. Ako je kvota neiskorišćena, domaća cene bi trebala determinisati carinsku stopu unutar kvote i cene bi trebale biti veće samo ako je kvota iskorišćena ili preko toga. Međutim, često zapažamo da su kvote neiskorišćene, mada su domaće cene visoke uprkos tome. Ovo se dešava usled administrativnih ograničenja koja sprečavaju da kvote budu iskorišćene, ili su možda kvote locirane na one zemlje koje posmatrano istorijski nisu značajni dugogodišnji izvoznici. Preciznije rečeno, zemlje sa visokim domaćim cenama neće biti verovatno sposobne da uoče na vreme da ih promena u uvozu može ugroziti. Kao rezultat takve pretpostavke, carinska stopa iznad kvote (ili mogućnost primene carina) determiniše domaću tržišnu cenu.

Ova pretpostavka ograničava model na dva načina. Prvo, nije moguće u modelu povećati uvozne kvote iznad početnog nivoa uvoza. Drugo, promena u renti kvote ne utiče na odluku izvoznih zemalja na osnovu premije, jer cena prihvaćena na osnovu dobavljača ne menja rentu kvote. Renta kvote je efikasna kada se paušalni iznos transferiše od vlade zemlje uvoznice do dobavljača zemlje izvoznice. Ovo takođe utiče da globalne kvote ne trebaju premašiti uvoz. Obračun carinskog prihoda i rente je baziran na ovoj pretpostavci. Ovo je predstavljeno na slici 1. Relevantno je šta se dešava sa rentama i carinskim prihodom kada se carina unutar kvote, iznad kvote i uvozne kvote menjaju. Sasvim je jasno da na slici 1:

- Smanjenje carine unutar kvote dovodi do povećanja rente kvote i smanjenje carinskog prihoda;
- Smanjenje carine izvan kvote dovodi do smanjenja rente kvote i prihoda od carine izvan kvote;
- Povećanje uvozne kvote može prilično povećati rentu kvote i smanjiti carinski prihod. Ako se kvota poveća značajno u odnosu na povećanje

carine iznad kvote biće obavezna i doći će do eliminisanja carinskog prihoda izvan kvote⁷.

Slika 1: Renta kvote sa obaveznom carinom iznad kvote⁸

Merenje rente je nužno da bi se posmatrala globalna kvota, bilateralna kvota, unutar i izvan carinska kvota, svetska tržišna cena i uvoz. Globalne kvote, određuju ukupan nivo uvoza po nižem carinskom nivou, se prijavljuju Svetskoj trgovinskoj organizaciji, mada većina bilateralnih kvota ne, ali trebaju biti izračunate. Model koristi bilateralne trgovinske tokove da proceni ili izračuna distribuciju bilateralne kvote. Za svaki bilateralni trgovinski tok bilo kakvog proizvoda računa se renta. Računanje rente na osnovu carinske stope kvote zavisi od institucionalnih faktora i tržišne strukture. Rentu mogu izračunati određeni agensat, uključujući izvoznog proizvođača, izvoznu vladu, uvoznog distributera itd.

⁷ Burrell, et.al, Doha Development Agenda in the European Union Impacts on the agricultural sector , 13th European Trade Study Group Conference Copenhagen, Denmark, 8-10 September, 2011, p. 6

⁸ UNCTAD, Agricultural Trade Policy Simulation Model (ATPSM C++ Version 2.2 April 2003. p. 12

2. Modeliranje carinskih stopa kvote

U okviru carinskih stopa kvote omogućeno je uvođenje niskih ili nultih carinskih stopa na većinu uvoza, ali ako je uvozna količina iznad dozvoljene kvote onda je carina veća.⁹

U našem narednom modelu pretpostavićemo da XM^q predstavlja kvotu i XM nivo uvoza. Ako je XM manje nego XM^q , tj. nivo uvoza je manji od nivoa kvote, domaća uvozna cijena je jednaka ceni na granici, PWM, u vremenskom razdoblju 1 plus carinskoj stopi u kvoti τ^{m-i} . Ako je nivo uvoza jednak kvoti, tj. kvota je obavezna, domaća uvozna cena je jednaka ceni na granici u vremenskom periodu 1 plus carinskoj stopi u kvoti i premiji, τ^{m-p} . U slučaju da uvozna tražnja nadmašuje kvotu, carinska stopa je iznad kvote, τ^{m-o} , i primeniće se na uvoz iznad kvote, dok je domaća cena jednaka ceni na granici u vremenskom periodu 1 plus carinskoj stopi iznad kvote.¹⁰

U jednostavnom jednosektorskom statičkom modelu ovo može biti formulisano korišćenjem sledećih jednačina. Jednačina 1. i 2. definišu posebno cenu uvoza i izvoza, PE i PM. WPE predstavlja prethodnu svetsku cenu, dok ER predstavlja razdoblje deviznog kursa. Potonja veličina je jednaka svetskoj ceni i prilagođava se određenom carinskom modelu. Ako je uvoz u okviru kvote, odgovarajuća carinska stopa je jednostavno carinska stopa u okviru kvote, τ^{m-i} , premija će biti nula. Međutim, ako je uvoz jednak ili iznad kvote, odgovarajuća carinska stopa je carinska stopa kvote plus premija. Sve dok je tražnja ograničena nivoom kvote, uvozna premija će biti endogena. Ako tražnja nadilazi nivo kvote, odgovarajuća carinska stopa je τ^{m-o} , tj. iznad carinske kvote. Na osnovu jednačine, premija je jednaka razlici između carine iznad kvote i carine unutar kvote.¹¹

⁹ Skully, D.W. "The Economics of TRQ Administration." International Agricultural Trade Research Consortium, Minneapolis, 1999. pp. 99-6.

¹⁰ Ferjani, A., Agricultural policy (AP2011) Reform and the WTO: Potential Impacts on Swiss Agriculture, 107th EAAE Seminar "Modelling of Agricultural, and Rural Development Policies". Sevilla, Spain, January 29th -February 1st, 2008, p. 5.

¹¹ Van der Mensebrugghe, D., Beghin, C.J., Mitchell, D., Modeling Tariff Rate Quotas in a Global Context: The Case of Sugar Markets in OECD Countries, 03-WP 343 September 2003. Center for Agricultural and Rural Development Iowa State University, 2003, pp. 2-5

Kurtović, S., Trgo, A., Milanović, N.

$$PE=EP.WPE,i \quad (1)$$

$$PM=ER.WPM(1+\tau^{m-i}+\tau^{m-p}). \quad (2)$$

Prihod, YH, u ovom jednostavnom modelu je jednak vrednosti proizvodnje, XP, plus carinskom prihodu i doprinosu, χ , renta kvote, TRQY, kao što je prikazano u jednačini 3. Potrošnja, XA, je jednaka prinosu podeljenom prodajnom cenom, PA, kao što je predstavljeno u jednačini 4. *Armingtonova* tražnja, XA, izjednačena s potrošnjom, se deli na dve komponente pretpostavljajući da se domaći i uvozni proizvodi perfektno supstituišu. Jednačina 5. i 6. determinišu posebno tražnju za domaćim proizvodom, XD, i uvoznim, XM. Elastičnost supstitucije je predstavljena na osnovu σ . Armingtonova cena, PA, je dobijena na osnovu konstantne elastičnosti supstitucije (CES) dualne formule cene, jednačina 7, gde je PD cena domaćeg proizvoda i PM, prethodno dobijena, je cena uvezenog proizvoda.

$$YH = PP.X_oTP+ER.WPM,\tau^{m-i},XM^i+ER.WPM.\tau^{m-o},XM^o+\chi.TRQY, \quad (3)$$

$$XA = YH/PA, \quad (4)$$

$$\sigma XD = \alpha^d \left(\frac{PA}{PD} \right)^\sigma XA, \quad (5)$$

$$1XM = \alpha^m \left(\frac{PA}{PM} \right)^\sigma XA, \quad (6)$$

$$PA = \left[\alpha^d PD^{1-\alpha} + \alpha^m PM^{1-\sigma} \right]^{1/(1-\sigma)}. \quad (7)$$

Analogno Armingtonovoj pretpostavci, output je alocirana između domaćeg i izvoznog tržišta upotrebom transformacione funkcije gde je konstantna elastičnost transformacije (CET) data na osnovu γ . Jednačina 8. determiniše cenu proizvođača, PP. Ona predstavlja, u principu, ravnotežni uslov gde CET formula dualne cene ili dvostruke cene menja CET izvornu agregatnu funkciju. Jednačina 9. i 10. determinišu posebno funkciju ponude za domaće tržište, XD, i izvozno tržište, XE. Istaknimo da je XD varijabla ista u obe jednačine 5. i 9, i zapravo ponuda je jednaka tražnji što predstavlja ravnotežni uslov koji sadrže dve jednačine:

Teoretski aspekt analize primene carinskih stopa kvote
i njihov uticaj na trgovinu

$$PP = \left[\gamma^d PD^{1+\omega} + \gamma^o PE^{1+\omega} \right]^{1/(1+\omega)}, \quad (8)$$

$$XD = \gamma^d \left(\frac{PD}{PP} \right)^\omega XP, \quad i \quad (9)$$

$$XE = \gamma^c \left(\frac{PE}{PP} \right)^\omega XP. \quad (10)$$

Ograničenje u jednačini 11. određuje nivo uvoza u kvoti. Ograničenje predstavlja ortogonalno ograničenje za nivo uvoza u kvoti, tj. $(XM^q - XM^i)\tau^{m-p} = 0$. Ovaj uslov važi ako je premija jednaka nuli, odnosno u slučaju kada je uvoz u okviru kvote manji od kvote, ili ako je nivo uvoza u kvoti jednak kvoti te je onda premija pozitivna. Slično tome, ograničenje u jednačini 12. određuje nivo premije, te takođe predstavlja ortogonalno ograničenje za rentu. Ako nivo uvoza nadilazi kvotu, tj. prevazilazi nivo uvoza, onda je uvoz pozitivan, te je stoga premija striktno jednaka razlici između stope izvan i unutar kvote. Ako je nivo uvoza izvan kvote jednak nuli, onda je premija endogena i niža je nego razlika između dve stope. Jednačina 13. determiniše nivo izvan uvozne kvote kao rezidual. Jednačina 14. predstavlja vrednost renti kvote. Ovde postoje tri situacije. Ako kvota nije obavezna, onda će stopa premije biti nula i rente su nule. Ako je kvota obavezna, ali uvoz je jednak kvoti, premija je endogena i rente su jednake nivou kvote puta premijska stopa. Treća situacija je kada uvoz nadmašuje kvotu. U ovom slučaju, premija je jednaka razlici dve rente, tj. vlasnici kvote mogu uvoziti manje unutar stope kvote, ali prodavati više iznad stope kvote i, prema tome, ostvariti prihod koji generiše razliku. Naredne četiri jednačine su predstavljene:

$$XM^i \leq XM^q \text{ sa } \tau^{m-p} \geq 0, \quad (11)$$

$$\tau^{m-i} + \tau^{m-p} \leq \tau^{m-o} \text{ sa } XM^o \geq 0, \quad (12)$$

$$XM = XM^i + XM^o, \quad i \quad (13)$$

$$TRQY = ER \cdot WPM \cdot \tau^{m-p} XM^q. \quad (14)$$

Nakon ovog, objasnićemo kako je parametar χ korigovan u modelu zadržavajući bazu podataka nepromenjenom i pretpostavljamo da je kvota obavezna, mada se carina iznad uvozne kvote ne javlja. U ovom slučaju postoje tri moguće korekcije. Jedna pretpostavlja poznavanje premije i parametar podele rente je korigovan, ili vica versa. U bilo kome slučaju, model

Kurtović, S., Trgo, A., Milanović, N.

polazi od toga da sve rente od kvote pripadaju vladi. U modelu domaćinstva (household model) ne postoji efekat dobrobiti za državu, ali promene u vladinoj fiskalnoj politici su finansirane putem jednokratnog poreza. U baznoj godini, sledeći ono što je poznato dobićemo: i) trgovina po svetskoj ceni uključuje premijske rente transferisane izvozniku, R , (ii) uvozna carina uključuje zbir premijskih renti koje pripadaju uvozniku, Y , i (iii) carinsku stopu unutar kvote, τ^{m-i} . Sledeće dve posebnosti moraju biti zadržane u svakom slučaju:

$$R = W + (1 - \chi)\tau^{m-p}W, \quad (15)$$

$$Y = \tau^{m-i}W + \chi\tau^{m-p}W, \quad (16)$$

Gde je W vrednost uvoza po svetskoj ceni ekskluzivne uvozne carine i premije, i τ^{m-p} je stopa premije. Jednačina 15. objašnjava vrednost uvoza po svetskoj ceni koji je jednak vrednosti prihoda trgovine ekskluzivne carinske premije, uz to, podelu renti od kvote koje pripadaju izvozniku. Jednačina 16. odnosi se na vrednost vladinog prihoda. Vladin prihod jednak je prihodu ostvarenom na osnovu uvoza unutar okvira kvote, uz to, uvozna podela rente od kvote. Ovde se radi o sistemu sa dve jednačine u kome imamo dve nepoznate, što dovodi do sledeće situacije:

$$\tau^{m-p} = \frac{Y - \tau^i R}{\chi^R - (1 - \chi)Y}, \quad \text{i} \quad W = \frac{\chi^R - (1 - \chi)Y}{\chi - (1 - \chi)\tau^{m-i}}.$$

Suprotno tome, premija τ^p , je poznata i distribuirani udeo, χ , je nepoznat. Dve iste početne jednačine mogu biti rešene za χ i W :

$$\chi = \frac{(1 + \tau^{m-p})Y - \tau^{m-i}R}{\tau^{m-p} - (Y - R)} \quad \text{i} \quad W = \frac{Y + R}{1 + \tau^{m-i} + \tau^{m-p}}.$$

Ako se desi uvoz iznad kvote, onda to podrazumeva da carine unutar i izvan kvote trebaju biti specificirane. Premija će biti jednostavno različita sa dve carinske stope. Kvota mora biti određena. Na osnovu ove informacije možemo izvesti zaključak da podela prihoda od rente kvote pripada zemlji uvoznici.

3. Režim trgovine unutar carinskih stopa kvote

U okviru carinskih stopa kvote postoje tri moguća tržišna rezultata u zavisnosti od veličine neto uvozne tražnje, u odnosu na carine i količinu u carinskoj stopi kvote, kao i svetske cene za proizvod. Carinska stopa kvote može delovati poput slabe carine sa relativno slabom tražnjom, zatim kao carinska stopa kvote sa dva carinska režima u slučaju snažne tražnje i poput slabe kvote sa umerenom tražnjom, ili visokom carinskom stopom iznad kvote. Ova tri režima su predstavljena na slici 2. Slika 2a predstavlja slučaj slabe tražnje, kada carinska stopa kvote funkcioniše kao slaba carina, unutar carinskog nivoa kvote. Uvozna domaća cena zemlje (P_d) jednaka je svetskoj ceni (P_w) plus nejednakoj carini (T_{iq}). Neto uvozna tražnja (M , razlika između domaće tražnje i domaće ponude) je determinisana domaćom cenom, i mora biti ispod minimuma dozvoljenog pristupa zemlje (MAC , kvota). Shodno tome, rezultat je ne iskorišćenost kvote, što uzrokuje da ne iskorišćenost bude adekvatna tražnji po ceni koje je određena na osnovu carine unutar kvote.

Ovo se može desiti u slučaju visoke carine unutar kvote, jer zahtevani uvoz nije dovoljan po svetskoj ceni za date proizvode. Ako se ovaj režim primeni, kvota nije limitirana uvozom i ne postoje nikakva specijalna prednost, renta od kvote, kada je uvoz niži unutar carinske kvote.

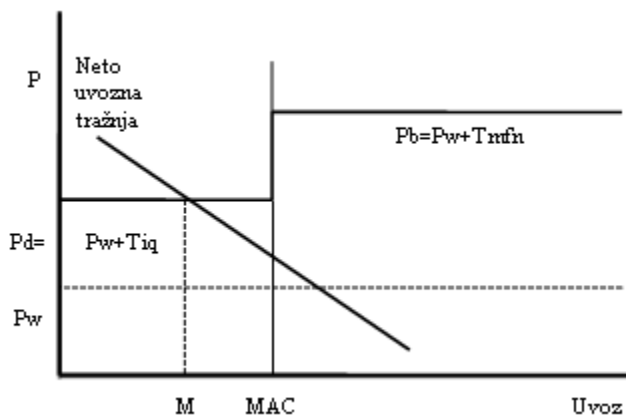
Ako je tražnja snažna, uvozna tražnja može nadmašiti minimalni dozvoljeni pristup i snažan uvoz se može desiti u okviru carine izvan kvote. Ovo je predstavljeno na slici 2b, u okviru snažnog režima carinske kvote. U ovom slučaju domaća cena (P_d) je jednaka svetskoj ceni (P_w) plus carini izvan kvote (T_{mfn}). U slučaju da domaća cena uvozne tražnje (M) nadmašuje minimalni obavezni pristup (MAC) ostvarićemo prednost od mogućnosti izvoza unutar datog ograničenja koje je determinisano administrativnom metodom. Administrativna metoda mora omogućiti pravo izvoza i korespondira sa rentom kvote. Bilo ko da ostvari uvoz u okviru kvote troškovi su jednaki svetskoj ceni carine unutar kvote. Renta po jedinici predstavlja razliku između carine unutar kvote i iznad kvote ($T_{mfn}-T_{iq}$), i ukupna renta je proizvod po jedinici rente puta kvota ili minimalno dozvoljeni pristup (osenčena površina). U ovom režimu trgovine kvota deluje poput carine, sa uvozom carinom iznad kvote koja nije predmetom ograničenja.¹²

U slučaju umerene tražnje, prikazano na slici 2c, carinske stope kvote mogu delovati poput režima kvote. Uvozna tražnja po svetskoj ceni plus carina

¹² De Gorter, H., Kliuaga, E., Reducing Tariffs versus Expanding Tariff Rate Quotas, Agricultural Trade Reform and the Doha Development Agenda, 2006, pp. 14-24.

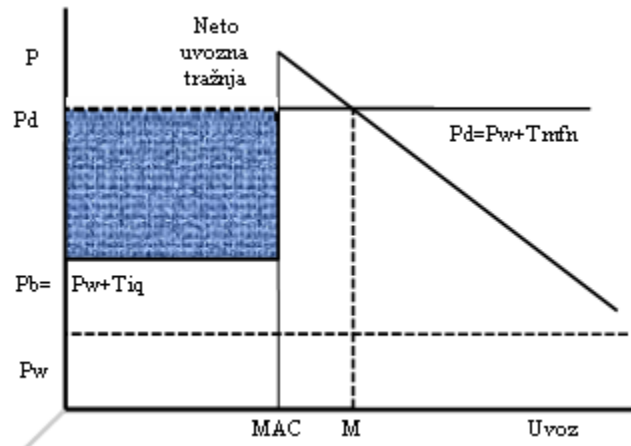
unutar kvote nadmašuje minimalno ograničeni pristup, ali uvozna tražnja po svetskoj ceni plus carina izvan kvote je manja nego minimalni ograničeni pristup. Neto izvozna tražnja preseca neto izvoznju ponudu, determinisanu za male zemlje uvoznice na osnovu svetske cene plus carina, u vertikalnom delu $M=MAC$. Iz ovog proizilazi da domaća cena (P_d) će padati bilo gde između dve cene determinisane dvostrukim carinskim režimom. Uvoz će biti jednak kvoti ili minimalnom ograničenom pristupu. Renta od kvote po jedinici jednaka je razlici između rezultirajuće domaće cene koju određuje uvozna kvota i troškova uvoza po svetskoj ceni plus carina u kvoti. Ukupna renta je uvozna, kvota, puta renta po jedinici (osena površina na slici). Pored toga, kvota je ograničena uvozom i generiše rentu, alokacioni mehanizam mora distribuirati pravo na uvoz i takođe na rentu. Ovo će se verovatno javiti kada je carina izvan kvote ograničavajuća, odnosno kada je carina izvan kvote visoka da uvoz neće biti zahtevan po domaćoj ceni determinisanoj unutar date carine ($P_b = P_w + T_{mfn}$). Ovaj rezultat je različit na osnovu potencijalne rente kvote koja pripada vladi kao carinski prihod ($T_{iq} * MAC$).

U okviru režima carinske kvote, osim ako je neiskorišćena kvota usled slabe tražnje, elementi kvote uključuju rente kvote koje rastu, i administrativni mehanizma mora alocirati date rente. U stručnoj javnosti postoji polemika u vezi politike carinskih kvota. Visoka carinska kvota iznad će biti verovatno zabranjena. Takođe rastuća tražnja utiče da kvota ostvaruje rezultat, ili slaba tražnja znači usporavanje ili neiskorišćavanje kvote.

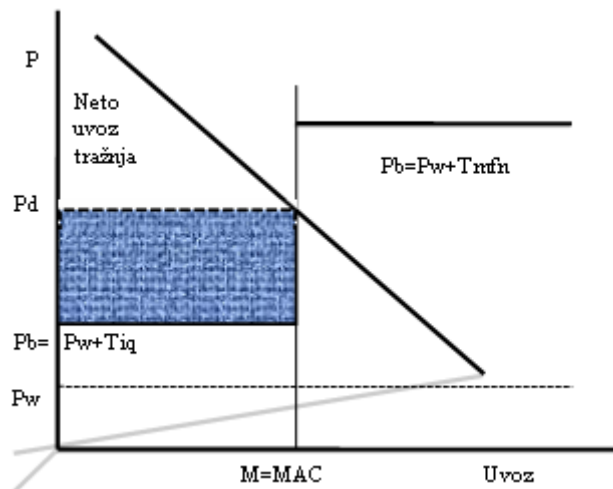

Slika 2. Režimi carinske stope kvote

Teoretski aspekt analize primene carinskih stopa kvote
i njihov uticaj na trgovinu

Slika 2a: carinske stope kvote sa uvoznom ispod kvote (mala carina)

Slika 2a: carinske stope kvote sa uvoznom kvotom =MAC

Kurtović, S., Trgo, A., Milanović, N.

Napomena:

T_{mf} = favorizovana nacionalna carinska stopa jer su carinske stope izvan kvote

T_i = unutar kvote ili carinska stopa unutar kvote

MAC = minimalni dozvoljeni pristup

Neto uvozna tražnja = M (P_d) = Tražnja (P_d) – Ponuda (P_d)

P_w = Svetska cena

P_d = domaća cena

P_b = cena na granici = P_w + T

M = uvoz

Izvor: Abbott, Ph., Morse, A. B., 2000: Tariff Rate Quota Implementation and Administration by Developing Countries, Agricultural and Resource Economics Review 29:1

ZAKLJUČAK

Carinske stope kvote, u principu, omogućavaju izvoznicima da izvoze svoje proizvode u različitim zemljama po veoma niskim carinama. Pored toga, one se smatraju efikasnim načinom ograničavanja kvantitativne količine izvoza. Posebno se odnose na određene proizvode koji su u okviru režima preferencijalne trgovine gde povlastice i upravljanje tržišnim pristupom može biti ostvareno bez potpuno otvorenog tržišta sa veoma niskim carinama, tako da se zadržava adekvatna cena zaštite proizvođača. Stoga nas ne iznenađuje da se carinske kvote koriste u trgovinskom režimu za politički osetljive proizvode, gde se upravlja trgovinom i gde se proizvođači nastavljaju štititi, i za proizvode koji su prethodno bili predmetom trgovinskog sporazuma.

U slučaju niske iskorišćenosti kvote usled visoke carinske stope unutar kvote, smanjenje carinskih stopa unutar kvote može dovesti do povećanja iskorišćenosti stope kvote. Međutim, ako tražnja raste ili gde su kvote skoro iskorišćene, smanjenje carinskih stopa unutar kvote povećava rente do onih koje administrativni metod favorizuje.

Slični problemi rastu ako kvote rastu, osim ako se one kontinuirano povećavaju iznad nivoa na kome one ograničavaju uvoz. Rast kvote vodi do povećanja rente i nivoa uvoza samo ako je kvota postala irelevantna. Ovo će dovesti do povećanja uvoza i stope iskorišćenosti kvote su tada niže. Politički pritisak nastoji tragati za rentom i istrajava da kvota ograniči uvoz. U okviru navedenih reformskih strategija rente će biti prisutne, i povećanja

Teoretski aspekt analize primene carinskih stopa kvote
i njihov uticaj na trgovinu

ograničavajućeg tržišnog pristupa biće od koristi svim onima koji koriste administrativni metod alokacije imovine.

Svetski izvoznici ne žele da vide povećanje carina. Smatraju da samo kroz proces liberalizacije u dugom roku će biti ostvareni ciljevi tarifikacije i smanjenje visokih carinskih stopa iznad kvote. Niža carinska stopa iznad kvote znači niže rente i korist za sve potencijalne izvoznike. Kontinuirano smanjenje carinskih stopa iznad kvote dovodi do liberalnijih tržišta u dugom roku.

REFERENCE

1. David W. Skully (2005): Liberalizing Tariff-Rate Quotas, Economic Research Service/USDA
2. Harry de Gorter and Erika Kliauga (2006): Reducing Tariffs versus Expanding Tariff Rate Quotas, Agricultural Trade Reform and the Doha Development Agenda
3. Sangeeta Khorana (2005): Tariff Rate Quotas: A Market Access Barrier for Developing Countries Products? The Case of Switzerland Reducing Tariffs, State Secretariat for Economic Affairs
4. UNCTAD (2003), Dispute settlement, Agriculture, United Nations, New York and Geneva 2003
5. Philip C. Abbott (2001): Tariff rate quotas: Failed market access instruments? 77th EAAE Seminar / NJF Seminar No. 325, August 17-18, Helsinki
6. Alison Burrell, Emanuele Ferrari*, Aida Gonzalez Mellado*, Jerzy Michalek (2011): Doha Development Agenda in the European Union Impacts on the agricultural sector , 13th European Trade Study Group Conference Copenhagen, Denmark, 8-10 September.
7. Handbook on the UNCTAD (2003): Agricultural Trade Policy Simulation Model (ATPSM C++ Version 2.2 April 2003)
8. Skully, David, W. (2001). "The Economics of TRQ Administration." International Agricultural Trade Research Consortium, Minneapolis
9. Ferjani Ali (2008): Agricultural policy (AP2011) Reform and the WTO: Potential Impacts on Swiss Agriculture, 107th EAAE Seminar "Modelling of Agricultural, and Rural Development Policies". Sevilla, Spain, January 29th -February 1st
10. Dominique van der Mensbrugge, John C. Beghin, and Don Mitchell (2003): Modeling Tariff Rate Quotas in a Global Context: The Case of Sugar Markets in OECD Countries, 03-WP 343 September 2003. Center for Agricultural and Rural Development Iowa State University

Kurtović, S., Trgo, A., Milanović, N.

THEORETICAL ASPECTS OF THE ANALYSIS OF APPLICATION OF TARIFFS QUOTAS AND THEIR IMPACT ON TRADE

Safet Kurtović¹, Adil Trgo¹, Nebojša Milanović²,

¹Faculty of Economics, University Džemal Bijedić, Mostar

²Higher Economic School of Professional Studies Peć in Leposavić

Abstract: The main objective of this paper is to present the theoretical aspects of the implementation of tariff rate quotas in the trade. Tariff rate quota is considered to be a very important instrument, which is used since the Uruguay Round Agreement on Agriculture, which allows minimum market access and enables conversion of a wide scope of agricultural non-tariff barriers into tariffs (called tariffication). The reasons why tariff rate quotas are being used by most countries are predictable and transparent customs to exporters, which does not lead to discrimination among suppliers or exclude imports of products at lower costs. Tariff rate quotas also provide the ability to import over tariff rate quotas, which was not possible with the classical or absolute quota. On the other hand, very high tariff rates above quotas make import too expensive and generated income is equal to the level of import from traditional quotas. In addition, the paper clearly presents a model of customs quotas on which basis is explained the functioning of tariff rate quotas within certain scenarios.

Keywords: quotas, tariffs, annuity, tariffication, barriers.